

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

5 iunie 2019*

„Trimitere preliminară – Rețele și servicii de comunicații electronice – Directiva 2002/21/CE – Articolul 2 litera (c) – Noțiunea de «serviciu de comunicații electronice» – Transmitere de semnale – Serviciu de voce peste Protocolul de Internet (VoIP) către numere de telefon fixe sau mobile – Serviciu SkypeOut”

În cauza C-142/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia), prin decizia din 7 februarie 2018, primită de Curte la 23 februarie 2018, în procedura

Skype Communications Sàrl

împotriva

Institut belge des services postaux et des télécommunications (IBPT),

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul M. Vilaras (raportor), președinte de cameră, doamna K. Jürimäe și domnii D. Šváby, S. Rodin și N. Piçarra, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Skype Communications Sàrl, de E. Valgaeren, avocat, și de C. Evrard și de D. Gillet, avocates;
- pentru guvernul belgian, de C. Pochet, de P. Cottin și de J.-C. Halleux, în calitate de agenți, asistați de S. Depré, de P. Vernet și de M. Lambert de Rouvroit, avocats;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de S. Eisenberg, în calitate de agenți;
- pentru guvernul neerlandez, de K. Bulterman și de P. Huurnink, în calitate de agenți;
- pentru guvernul român, de C.-R. Canțăr, de O.-C. Ichim și de R.-I. Hațieganu, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: franceza.

– pentru Comisia Europeană, de J. Hottiaux, de L. Nicolae și de G. Braun, în calitate de agenți, având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general, pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO 2002, L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 37) (denumită în continuare „directiva-cadru”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Skype Communications Sàrl, pe de o parte, și Institut belge des services postaux et des télécommunications (IBPT) (Institutul belgian de poștă și telecomunicații), pe de altă parte, în legătură cu decizia acestuia din urmă de a-i aplica o amendă administrativă pentru fapta de a fi furnizat un serviciu de comunicații electronice fără să fi procedat în prealabil la notificarea necesară.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentul (10) al directivei-cadru are următorul cuprins:

„Definiția «serviciului societății informaționale», prevăzută la articolul 1 din Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice [(JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO 1998, L 217, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 282)], se referă la o gamă largă de activități economice care au loc online. Majoritatea acestor activități nu intră sub incidența prezentei directive deoarece nu reprezintă activități integrale sau principale de transmisie de semnale prin rețele de comunicații electronice. Serviciile de telefonie vocală și de transmisie prin poșta electronică sunt reglementate de prezenta directivă. Aceeași întreprindere, de exemplu, un furnizor de servicii internet, poate oferi atât servicii de comunicații electronice, precum accesul la internet, cât și servicii care nu intră sub incidența prezentei directive, precum furnizarea de conținut din rețea.”

- 4 Articolul 2 litera (c) din directiva-cadru prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

- (c) «serviciu de comunicații electronice» înseamnă serviciul furnizat de obicei contra cost și care constă în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice, inclusiv serviciile de telecomunicații și serviciile de transmisie prin rețele utilizate pentru radiodifuziune, dar nu și servicii care constau din furnizarea de conținuturi prin intermediul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice; nu include serviciile societății informaționale astfel cum sunt acestea definite la articolul 1 din [Directiva 98/34] care nu constau în întregime sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice”.

5 Articolul 8 din directiva-cadru, intitulat „Obiective generale și principii de reglementare”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, la îndeplinirea sarcinilor de reglementare prevăzute de prezenta directivă și de directivele speciale, autoritățile naționale de reglementare iau toate măsurile rezonabile care vizează atingerea obiectivelor prevăzute la alineatele (2), (3) și (4). Aceste măsuri sunt proporționale cu obiectivele respective.

Fără a aduce atingere articolului 9 privind frecvențele radio, statele membre țin seama în cea mai mare măsură de faptul că este de dorit ca reglementările adoptate să fie neutre din punct de vedere tehnologic și se asigură că, în realizarea atribuțiilor de reglementare specificate în prezenta directivă și în directivele speciale, în special cele destinate să garanteze concurența efectivă, autoritățile naționale de reglementare procedează în mod similar.

[...]

(2) Autoritățile naționale de reglementare promovează concurența în furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a serviciilor de comunicații electronice și a serviciilor și infrastructurilor asociate, în special:

[...]

(b) asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice, inclusiv în ceea ce privește transmiterea conținutului;

[...]

(4) Autoritățile naționale de reglementare promovează interesele cetățenilor Uniunii Europene, în special:

[...]

(b) asigurând un nivel ridicat de protecție a consumatorilor în relația acestora cu furnizorii, în special asigurând existența unor proceduri simple și ieftine de soluționare a litigiilor, care să fie întreprinse de un organism independent de părțile implicate;

(c) contribuind la asigurarea unui nivel ridicat de protecție a datelor cu caracter personal și a vieții private;

[...]”

Dreptul belgian

6 Articolul 2 punctul 5 din loi du 13 juin 2005 relative aux communications électroniques (Legea din 13 iunie 2005 privind comunicațiile electronice) (*Moniteur belge* din 20 iunie 2005, p. 28070), în versiunea aplicabilă în litigiul principal (denumită în continuare „LCE”), prevede:

„În sensul prezentei legi:

[...]

5° «serviciu de comunicații electronice» înseamnă serviciul furnizat, de regulă, contra cost, care constă, în întregime sau în principal, în transmiterea, inclusiv prin operațiuni de comutare și de rutare, a semnalelor prin rețelele de comunicații electronice, cu excepția (a) a serviciilor care

constau în furnizarea de conținut (prin intermediul rețelelor și al serviciilor de comunicații electronice) sau în exercitarea responsabilității editoriale asupra acestui conținut, cu excepția (b) a serviciilor societății informaționale astfel cum sunt definite în articolul 2 din loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information [Legea din 11 martie 2003 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale] [(*Moniteur belge* din 17 martie 2003, p. 12962)] care nu constau, în întregime sau în principal, în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice și cu excepția (c) a serviciilor de radiodifuziune, inclusiv televiziunea.”

7 Articolul 9 alineatul (1) din LCE prevede:

„Furnizarea sau revânzarea în nume propriu și în cont propriu de servicii sau de rețele de comunicații electronice nu poate începe, fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 39, decât după o notificare adresată [IBPT], care conține următoarele elemente:

- 1° numele, adresa, numărul de [taxă pe valoare adăugată (TVA)] și de înregistrare în registrul comerțului ale prestatorului sau un număr de identificare similar care regrupează în mod valabil aceste date;
- 2° persoana de contact cu [IBPT];
- 3° o descriere succintă și precisă a serviciului sau a rețelei sale;
- 4° data la care activitățile ar trebui în mod probabil să înceapă.

Notificarea se face prin scrisoare recomandată.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 8 Societatea Skype Communications este editorul unui program informatic de comunicații, denumit Skype, care permite utilizatorului care îl instalează pe un terminal, și anume un computer, o tabletă sau un smartphone, să beneficieze de un serviciu de telefonie vocală și de teleconferință, de la aparat la aparat. SkypeOut este o funcționalitate adițională a programului informatic Skype, care permite utilizatorului acesteia să efectueze apeluri telefonice de la un terminal către o linie de telefonie fixă sau mobilă, prin utilizarea *Internet Protocol* (IP) [Protocol de Internet (IP)], mai precis a tehnicii numite „*Voice over IP*” (VoIP) [„voce peste IP” (VoIP)]. SkypeOut nu permite, în schimb, primirea de apeluri telefonice de la utilizatorii de numere de telefon belgiene.
- 9 Serviciul furnizat prin intermediul SkypeOut este un serviciu numit „extra oferta furnizorului de servicii de acces la internet” („extra oferta FAI”), adică un serviciu disponibil pe internet fără participarea unui operator tradițional de comunicații.
- 10 Serviciul SkypeOut este pus la dispoziția utilizatorilor în conformitate cu două formule tarifare, și anume, o formulă cu plata în avans sau diverse abonamente care dau dreptul la un volum determinat de apeluri telefonice pe lună la un preț recurent.
- 11 Utilizarea SkypeOut necesită din punct de vedere tehnic o conexiune la internet, furnizată de un furnizor de servicii de acces la internet (denumit în continuare „FAI”), și intervenția furnizorilor de servicii de telecomunicații autorizați în mod corespunzător să transmită și să termine apelurile către rețeaua telefonică publică comutată (RTPC), cu care Skype Communications a încheiat acorduri și a căror intervenție este remunerată de aceasta sub forma unui tarif de terminare a apelurilor [*fixed termination rate* (FTR) sau *mobile termination rate* (MTR)].

- 12 Prin scrisorile din 11 mai și din 9 august 2011, IBPT a solicitat Skype Communications să îi notifice serviciile sale în conformitate cu articolul 9 alineatul (1) din LCE, atașând la scrisori formularul de notificare.
- 13 La 24 august 2011, Skype Communications a răspuns că ea nu exercita nicio activitate în Belgia și că, în orice caz, nu furniza niciun serviciu de comunicații electronice, astfel cum este definit de directiva-cadru, întrucât ea însăși nu transmitea niciun semnal. Pe de altă parte, aceasta preciza că, pentru funcționalitatea SkypeOut, ea apela la operatori internaționali care transmit ei înșiși semnalele.
- 14 La 14 august 2013, IBPT a scris din nou Skype Communications, precizându-i că nu respecta obligația de notificare cu privire la serviciul SkypeOut. IBPT arăta că SkypeOut făcea parte dintr-un „serviciu de comunicații electronice”, în sensul articolului 2 punctul 5 din LCE. Astfel, pe de o parte, faptul că se utiliza un plan de numerotare ar demonstra că este vorba despre un serviciu care este mai mult decât o aplicație web și care nu intră sub incidența excepției de conținut, astfel cum este menționată în definiția unui serviciu de comunicații electronice. Pe de altă parte, faptul că Skype Communications nu asigură transferul de semnale prin rețelele de comunicații electronice nu ar împiedica-o să ofere efectiv astfel de servicii. În sfârșit, serviciul SkypeOut ar viza utilizatorii care au reședința pe teritoriul belgian.
- 15 La 13 decembrie 2013, Skype Communications a contestat poziția IBPT, susținând că acestea nu i-au fost alocate numere din planul de numerotare belgian. Faptul că comunicațiile se termină în numere care fac parte din planul belgian respectiv nu ar putea fi înțeles în mod rezonabil în sensul că conferă statutul de serviciu de comunicații electronice. Orice altă interpretare ar implica faptul că orice operator de telecomunicații din lume ar fi supus regimului belgian de notificare a serviciilor de comunicații electronice, chiar dacă recurge la un operator terț autorizat în mod corespunzător pentru terminarea apelurilor la numere din planul de numerotare belgian.
- 16 La 23 decembrie 2014, IBPT a comunicat Skype Communications obiecțiile sale cu privire la încălcarea articolului 9 alineatul (1) din LCE și măsurile avute în vedere.
- 17 În urma mai multor schimburi și audieri, la 1 iunie 2016, IBPT a comunicat Skype Communications decizia sa finală, adoptată la 30 mai 2016, prin care constata nerespectarea de către aceasta din urmă a articolului 9 alineatul (1) din LCE întrucât furniza un serviciu de comunicații electronice fără să fi procedat la notificarea necesară, îi solicita să pună capăt încălcării în termen de cel mult o lună și îi aplica o amendă de 223 454 de euro, cu plata în termen de 60 de zile.
- 18 La 29 iulie 2016, Skype Communications a sesizat cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia) cu o cerere de anulare a deciziei IBPT din 30 mai 2016, solicitându-i, pe de altă parte, printre altele, să declare că SkypeOut nu este un serviciu de comunicații electronice și că ea nu este, prin urmare, un furnizor de servicii de comunicații electronice. Ea solicita, cu titlu subsidiar, să adreseze Curții o cerere de decizie preliminară.
- 19 La 9 octombrie 2017, Microsoft Ireland Operations, care face parte, precum Skype Communications, din grupul Microsoft, a notificat IBPT, în temeiul articolului 9 din LCE, un serviciu denumit „PSTN Calling” („Apeluri RTPC”), care permite de asemenea formarea de apeluri de la un computer și de la o conexiune la internet către numere din RTPC. Potrivit Skype Communications, serviciul „PSTN Calling” prezintă importante diferențe tehnice față de SkypeOut, ceea ce ar justifica notificarea sa ca serviciu de comunicații electronice.
- 20 În cererea sa de decizie preliminară, instanța de trimitere constată că, spre deosebire de ceea ce afirmă Skype Communications, aceasta propune o ofertă adresată rezidenților belgieni, astfel încât există o ofertă de servicii SkypeOut în Belgia. Ea arată, pe de altă parte, că părțile din litigiul principal au opinii divergente cu privire la aspectul dacă serviciul prestat de SkypeOut constă în întregime sau în principal în transmiterea de semnale prin rețelele de comunicații electronice. Ea subliniază în această

privință că Curtea a statuat, în Hotărârea din 30 aprilie 2014, UPC DTH (C-475/12, EU:C:2014:285, punctul 43), că „împrejurarea că transmiterea semnalului are loc prin intermediul unei infrastructuri care nu aparține [solicitantului] nu este pertinentă pentru calificarea naturii serviciului. Astfel, în această privință prezintă importanță numai faptul că [solicitantul] este responsabil față de utilizatorii finali pentru transmiterea semnalului care garantează acestora furnizarea serviciului la care s-au abonat”.

21 În aceste împrejurări, cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Definiția serviciului de comunicații electronice prevăzută la [articolul 2 litera (c) din directiva-cadru] trebuie interpretată în sensul că un serviciu de voce peste IP oferit printr-un program informatic cu terminare în rețeaua telefonică publică, comutat către un număr fix sau mobil din planul național de numerotare (sub forma E.164), trebuie calificat drept serviciu de comunicații electronice în pofida faptului că serviciul de acces la internet prin intermediul căruia un utilizator accesează serviciul de voce peste IP reprezintă în sine un serviciu de comunicații electronice, dar în condițiile în care furnizorul programului informatic oferă acest serviciu contra cost și încheie acorduri cu furnizorii de servicii de telecomunicații autorizați în mod corespunzător să transmită și să termine apelurile către rețeaua telefonică publică comutată, care permit terminarea apelurilor către un număr fix sau mobil din planul național de numerotare?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, răspunsul rămâne neschimbat dacă se ține cont de faptul că funcționalitatea programului informatic care permite apelul vocal reprezintă doar o funcționalitate a acestuia, programul informatic putând fi folosit fără aceasta?
- 3) În caz de răspuns pozitiv la [prima și la a doua întrebare], răspunsul la prima întrebare rămâne neschimbat dacă se ține cont de faptul că furnizorul de servicii prevede în condițiile sale generale că acesta își declină responsabilitatea față de clientul final pentru transmiterea de semnale?
- 4) În caz de răspuns pozitiv la [prima-a treia întrebare], răspunsul la prima întrebare rămâne neschimbat dacă se ia în considerare faptul că serviciul prestat corespunde de asemenea definiției «serviciului societății informaționale»?”

Cu privire la întrebările preliminare

22 Prin intermediul celor patru întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 litera (c) din directiva-cadru trebuie interpretat în sensul că furnizarea de către editorul unui program informatic a unei funcționalități care oferă un serviciu VoIP, care permite utilizatorului să apeleze de la un terminal un număr fix sau mobil dintr-un plan național de numerotare prin intermediul RTPC a unui stat membru, trebuie să fie calificat „serviciu de comunicații electronice” în sensul acestei dispoziții, în condițiile în care furnizarea serviciului respectiv, pe de o parte, conduce la remunerarea editorului și, pe de altă parte, implică încheierea de către acesta a unor acorduri cu furnizorii de servicii de telecomunicații autorizați în mod corespunzător să transmită și să termine apelurile către RTPC.

23 În această privință, instanța de trimitere se întreabă dacă o astfel de calificare trebuie reținută în pofida faptului că, în primul rând, serviciul de acces la internet prin intermediul căruia utilizatorul accesează serviciul VoIP reprezintă în sine un serviciu de comunicații electronice, în al doilea rând, serviciul VoIP respectiv este oferit prin intermediul unei funcționalități adiționale a unui program informatic care poate fi utilizat fără aceasta, în al treilea rând, furnizorul serviciului prevede în condițiile sale generale că nu își asumă responsabilitatea pentru transmiterea semnalelor față de clientul final și, în al patrulea rând, serviciul prestat intră de asemenea în sfera noțiunii de „serviciu al societății informaționale”.

- 24 Mai întâi, trebuie amintit că noțiunea de „serviciu de comunicații electronice” este definită, în termeni pozitivi și negativi, la articolul 2 litera (c) din directiva-cadru și că această definiție este preluată în termeni echivalenți la articolul 1 punctul 3 din Directiva 2002/77/CE a Comisiei din 16 septembrie 2002 privind concurența pe piețele de rețele și servicii de comunicații electronice (JO 2002, L 249, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 132) (Hotărârea din 7 noiembrie 2013, UPC Nederland, C-518/11, EU:C:2013:709, punctele 36 și 37).
- 25 Astfel, articolul 2 litera (c) din directiva-cadru definește, în primul rând, serviciul de comunicații electronice ca fiind „serviciul furnizat de obicei contra cost și care constă în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice, inclusiv serviciile de telecomunicații și serviciile de transmisie prin rețele utilizate pentru radiodifuziune”.
- 26 Aceeași dispoziție precizează, în al doilea rând, că noțiunea de „serviciu de comunicații electronice” exclude, pe de o parte, „serviciile care constau în furnizarea de conținuturi prin intermediul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice sau în exercitarea responsabilității editoriale cu privire la aceste conținuturi” și nu include, pe de altă parte, „serviciile societății informaționale, astfel cum sunt acestea definite la articolul 1 din Directiva [98/34] care nu constau în întregime sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice”.
- 27 Considerentul (5) al directivei-cadru precizează în această privință, printre altele, că, pentru convergența sectoarelor telecomunicațiilor, a mijloacelor de informare în masă și a tehnologiei informaționale, toate rețelele și serviciile de transmisie trebuie reglementate de un singur cadru de reglementare și că, în contextul stabilirii cadrului respectiv, este necesar să se separe reglementarea transmisiei de reglementarea conținutului.
- 28 Astfel cum a arătat deja Curtea, diferitele directive care compun noul cadru de reglementare aplicabil serviciilor de comunicații electronice, în special directiva-cadru și Directiva 2002/77, stabilesc o distincție clară între producția de conținuturi, care implică o responsabilitate editorială, și transmiterea conținuturilor, care exclude orice responsabilitate editorială, întrucât conținuturile și transmiterea lor intră sub incidența unor reglementări separate care își urmăresc propriile obiective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 noiembrie 2013, UPC Nederland, C-518/11, EU:C:2013:709, punctul 41, și Hotărârea din 30 aprilie 2014, UPC DTH, C-475/12, EU:C:2014:285, punctul 36).
- 29 De asemenea, Curtea a statuat că, pentru a intra sub incidența noțiunii de „serviciu de comunicații electronice”, un serviciu trebuie să cuprindă transmiterea de semnale, cu precizarea că împrejurarea că transmiterea semnalului are loc prin intermediul unei infrastructuri care nu aparține prestatorului de servicii nu este pertinentă pentru calificarea naturii serviciului, întrucât în această privință prezintă importanță numai faptul că acest prestator este responsabil față de utilizatorii finali pentru transmiterea semnalului care garantează acestora furnizarea serviciului la care s-au abonat (Hotărârea din 30 aprilie 2014, UPC DTH, C-475/12, EU:C:2014:285, punctul 43).
- 30 În speță, din decizia de trimitere și din observațiile scrise prezentate Curții reiese că Skype Communications, editor al programului informatic Skype, propune o funcționalitate adițională a programului respectiv (SkypeOut) care permite utilizatorului său să apeleze de la un terminal conectat la internet, precum un computer, un smartphone sau o tabletă, un număr fix sau mobil din RTPC prin utilizarea IP-ului, mai precis a tehnicii VoIP.
- 31 Este cert că Skype Communications propune serviciul VoIP în Belgia și că ea percepe o remunerație din partea utilizatorilor săi, utilizarea SkypeOut fiind condiționată fie de o plată în avans, fie de un abonament.

- 32 De asemenea, este cert că utilizarea SkypeOut necesită intervenția unor furnizori de servicii de telecomunicații autorizați să transmită și să termine apelurile către numerele de telefon fixe sau mobile prin intermediul RTPC și că Skype Communications încheie în acest scop acorduri cu aceștia, cărora le plătește o remunerație sub formă de tarife de terminare a apelurilor fixe [*fixed rate termination* (FTR)] sau a apelurilor mobile [*mobile termination rate* (MTR)].
- 33 Rezultă, pe de o parte, că funcționalitatea SkypeOut constă în principal în transmiterea semnalelor vocale emise de utilizatorul apelant către utilizatorul apelat prin rețelele de comunicații electronice, și anume mai întâi prin internet, iar apoi prin RTPC, și, pe de altă parte, că Skype Communications trebuie considerată că își asumă responsabilitatea față de utilizatorii funcționalității SkypeOut care s-au abonat la serviciul respectiv sau au plătit în avans utilizarea serviciului respectiv pentru transmiterea de semnale vocale prin RTPC, în sensul Hotărârii din 30 aprilie 2014, UPC DTH (C-475/12, EU:C:2014:285, punctul 43).
- 34 Astfel, deși este adevărat că, la nivel tehnic, transmiterea apelurilor vocale emise prin intermediul SkypeOut este efectuată din punct de vedere fizic mai întâi de FAI, prin internet, printr-un prim segment care pornește de la conexiunea la internet a utilizatorului apelant ajungând la puntea de interconectare (*Gateway*) între internet și RTPC, și apoi de furnizorii de servicii de telecomunicații prin RTPC, printr-un al doilea segment care pornește de la puntea de interconectare menționată ajungând la punctul de racordare fixă sau mobilă al utilizatorului apelat, nu este mai puțin adevărat că această transmisie intervine în temeiul acordurilor dintre Skype Communications și respectivii furnizori de servicii de telecomunicații și nu poate interveni fără încheierea unor astfel de acorduri.
- 35 Astfel cum au arătat guvernele belgian, german, neerlandez și român, precum și Comisia Europeană, în esență, Skype Communications este cea care, prin încheierea de acorduri de interconectare cu furnizorii de servicii de telecomunicații prin RTPC, face posibilă din punct de vedere tehnic transmiterea de semnale din rețeaua de internet către RTPC și garantează, în definitiv, clienților și abonaților săi serviciul VoIP pe care aceasta îl propune cu funcționalitatea SkypeOut a programului său informatic Skype.
- 36 Diferitele elemente evocate de instanța de trimitere în cele patru întrebări nu sunt de natură să repună în discuție calificarea funcționalității SkypeOut drept „serviciu de comunicații electronice”, în sensul articolului 2 litera (c) din directiva-cadru.
- 37 Astfel, în primul rând, împrejurarea că utilizatorul funcționalității SkypeOut accesează serviciul VoIP prin utilizarea unui serviciu de acces la internet furnizat de un FAI, care reprezintă în sine un serviciu de comunicații electronice, nu implică faptul ca serviciul VoIP în cauză să nu poată fi el însuși calificat, ca atare, drept „serviciu de comunicații electronice”.
- 38 După cum au arătat instanța de trimitere, guvernul belgian și Comisia, serviciul VoIP implică astfel două servicii de comunicații electronice distincte, primul constând în transmiterea semnalelor vocale ale utilizatorului apelant până la puntea de interconectare (*Gateway*) între internet și RTPC, care intră în sfera responsabilității FAI al utilizatorului apelant, iar al doilea constând în transmiterea semnalelor respective prin RTPC până la punctul de terminare fix sau mobil, care intră în sfera responsabilității comune a furnizorilor de servicii de telecomunicații ai persoanelor apelate și ai Skype Communications, în temeiul contractelor încheiate între aceștia.
- 39 Trebuie să se considere, în această din urmă privință, că, deși, astfel cum a arătat guvernul belgian, serviciile furnizate de furnizorii de telecomunicații care asigură terminarea apelurilor mobile sau fixe prin RTPC constituie servicii de comunicații electronice, acești furnizori nu pot totuși să fie responsabili pentru transmiterea de semnale vocale față de utilizatorii funcționalității SkypeOut, în sensul jurisprudenței Curții, în măsura în care furnizorii menționați nu au nicio relație contractuală cu acești utilizatori.

- 40 Prin urmare, deși aceiași furnizori sunt responsabili prin contract față de Skype Communications pentru transmiterea semnalelor vocale emise prin intermediul SkypeOut prin RTPC, Skype Communications este însă cea responsabilă pentru serviciul VoIP pe care îl prestează, în schimbul unei remunerații, clienților și abonaților săi.
- 41 În al doilea rând, împrejurarea că SkypeOut nu constituie decât o funcționalitate a programului informatic Skype, acesta din urmă putând fi utilizat fără funcționalitatea respectivă, nu poate avea incidență asupra calificării serviciului VoIP furnizat de Skype Communications drept serviciu de comunicații electronice.
- 42 Desigur, astfel cum arată Skype Communications, programul informatic Skype oferă un set de servicii, care nu sunt în discuție în cadrul litigiului principal, în special, pe de o parte, un serviciu care permite utilizatorilor săi să efectueze gratuit comunicații audio și/sau video între echipamente terminale conectate la internet și, pe de altă parte, un număr de servicii precum, printre altele, servicii de partajare de ecran, de trimitere de mesaje text instantanee, de partajare de fișiere sau de traducere simultană, care nu pot fi calificate drept „serviciu de comunicații electronice” întrucât nu constau în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale.
- 43 Cu toate acestea, deși instalarea funcționalității SkypeOut pe un terminal presupune instalarea prealabilă a programului informatic Skype, nu este mai puțin adevărat că, astfel cum au subliniat în special guvernele belgian, german, neerlandez și român, serviciile oferite de Skype însuși și, respectiv, de funcționalitatea SkypeOut sunt în mod clar distincte prin obiectul lor și rămân complet autonome în modul lor de funcționare.
- 44 În al treilea rând, împrejurarea că Skype Communications menționează în condițiile sale generale că aceasta nu își asumă responsabilitatea pentru transmiterea semnalelor față de utilizatorii funcționalității SkypeOut a programului său informatic Skype nu poate avea incidență asupra calificării serviciului VoIP pe care această funcționalitate îl oferă drept „serviciu de comunicații electronice”.
- 45 Astfel, a admite că furnizorul unui serviciu care intră din punct de vedere material sub incidența calificării drept „serviciu de comunicații electronice” poate să se sustragă din domeniul de aplicare al directivei-cadru prin stabilirea în condițiile sale generale a unei clauze de exonerare de orice răspundere ar lipsi de orice conținut noul cadru de reglementare aplicabil serviciilor de comunicații electronice, a cărui finalitate este stabilirea unei veritabile piețe interne a comunicațiilor electronice în cadrul căreia acestea trebuie în final să fie reglementate numai de dreptul concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 noiembrie 2013, UPC Nederland, C-518/11, EU:C:2013:709, punctul 45, și Hotărârea din 30 aprilie 2014, UPC DTH, C-475/12, EU:C:2014:285, punctul 44).
- 46 În sfârșit, în al patrulea rând, împrejurarea că serviciul VoIP prestat de SkypeOut intră de asemenea în sfera noțiunii de „serviciu al societății informaționale”, în sensul Directivei 98/34, nu implică sub nicio formă că acesta nu ar putea fi calificat drept „serviciu de comunicații electronice”.
- 47 Astfel, din însuși modul de redactare a articolului 2 litera (c) din directiva-cadru coroborat cu considerentul (10) al acesteia reiese că nu sunt excluse din definiția serviciilor de comunicații electronice decât serviciile societății informaționale, astfel cum sunt definite la articolul 1 din Directiva 98/34, care nu constau în întregime sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice.
- 48 Rezultă că, astfel cum au arătat atât guvernele belgian, german, neerlandez și român, cât și Comisia, un „serviciu al societății informaționale”, în sensul Directivei 98/34, intră în domeniul de aplicare al directivei-cadru în condițiile în care acesta constă în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale prin rețelele de comunicații electronice.

- 49 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la întrebările adresate că articolul 2 litera (c) din directiva-cadru trebuie interpretat în sensul că furnizarea de către editorul unui program informatic a unei funcționalități care oferă un serviciu VoIP, care permite utilizatorului apelarea de la un terminal a unui număr fix sau mobil din planul național de numerotare prin intermediul RTPC a unui stat membru, constituie un „serviciu de comunicații electronice” în sensul acestei dispoziții, în condițiile în care furnizarea serviciului respectiv, pe de o parte, conduce la remunerarea editorului și, pe de altă parte, implică încheierea de către acesta a unor acorduri cu furnizorii de servicii de telecomunicații autorizați în mod corespunzător să transmită și să termine apelurile către RTPC.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 50 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 2 litera (c) din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009, trebuie interpretat în sensul că furnizarea de către editorul unui program informatic a unei funcționalități care oferă un serviciu „Voice over Internet Protocol (VoIP) [voce peste Protocolul Internet (VoIP)], care permite utilizatorului apelarea de la un terminal a unui număr fix sau mobil din planul național de numerotare prin intermediul rețelei telefonice publice comutate (RTPC) a unui stat membru, constituie un „serviciu de comunicații electronice” în sensul acestei dispoziții, în condițiile în care furnizarea serviciului respectiv, pe de o parte, conduce la remunerarea editorului și, pe de altă parte, implică încheierea de către acesta a unor acorduri cu furnizorii de servicii de telecomunicații autorizați în mod corespunzător să transmită și să termine apelurile către RTPC.

Semnături